

מלאכת מבשל

בישול אסור חימום מותר

בשביל לדעת לענות על השאלה מה מותר לחמם בשבת ומה לא, נזכור את הכלל הבא:

בישול, אסור בשבת. אבל **חימום**, מותר בשבת.

בישול הוא תהליך שיוצר **יצירה חדשה** באוכל, ואילו חימום פירושו רק לחמם דבר קר, ואינו יוצר את היצירה החדשה ששמה בישול.

כפי שראינו בתחילת הדברים, יצירת מציאות חדשה במאכל על ידי חום מתאפשרת רק כאשר יש במקור חום מספיק כח שיוכל ליצור יצירה חדשה באוכל.

איך נדע מתי יש במקור החום מספיק חום כדי לבשל?

בשביל שהדברים יהיו ברורים, ניתן כמה כללים מבלי לרדת לפרטי פרטים:

באש עצמה:

תמיד שייך בישול.

בכלי ראשון [-כלי בו האוכל או השתיה התבשלו על גבי האש, גם כאשר הורדנו אותו מהאש]:
אם המאכל שבתוך הכלי עדיין חם בחום של י"ד סולדת בוי' - שייך בישול גם אם הסרנו אותו מהאש.
אם המאכל שבתוך הכלי כבר לא חם בחום של י"ד סולדת בוי' - כבר אין לו כח לבשל (שו"ע ס"י שיח סעיף ט).

בכלי שני [-כלי אליו הועברו האוכל או השתיה ישירות מהכלי בו הם התבשלו על גבי האש]:
אם המאכל שבתוך הכלי עדיין חם בחום של י"ד סולדת בוי' - יש לו כח לבשל רק מאכלים שנחשבים קלי הבישול.

אם המאכל שבתוך הכלי כבר לא חם בחום של י"ד סולדת בוי' - לא שייך יותר בישול (שבת מ.).

אלו מאכלים נחשבים קלי הבישול בהם שייך בישול בכלי שני?

לדעת בני אשכנז: כל מאכל, יש חשש שהוא מקלי הבישול, ולכן אסור לתת את כל סוגי המאכלים בכלי שני, חוץ משלושה דברים: מים, שמן, ותבלינים, שמפורש בגמרות שהם אינם קלי הבישול (סי' שיח, ס"ק מה במשני"ב. ובמשני"ב ס"ק סה. וכן בשעה"צ שם בס"ק סח).
לדעת בני ספרד: רק מאכלים שרואים בחוש שהם מתבשלים גם בכלי שני, כגון ביצה חיה שרואים בחוש שמתבשלת אף בכלי שני (חזו"ע ח"ד עמי שעו. הלי"ע ח"ד עמי ט).

בכלי שלישי [-כלי אליו הועברו האוכל או השתיה ישירות מכלי שני]:

אם המאכל שבתוך הכלי עדיין חם בחום של י"ד סולדת בוי' - שייך בישול רק במאכלים שאנו רואים בחוש ממש שהם מתבשלים בו כמו ביצה וכדומה (משני"ב בסי' שיח ס"ק מה).

הכנת תה בכלי שלישי תלויה במחלוקת הפוסקים. יש פוסקים שאוסרים כיון שרואים בחוש אידן שהעלים מתבשלים וממילא נמצא שזה **בישול** ולא רק **חימום** (משנ"ב בסי' שיח, ס"ק לט. ששי"כ פ"א סג)

ויש מהפוסקים שסוברים שתה אינו בכלל קלי הבישול, ומה שרואים שהמים מקבלים את הצבע של התה, אינו ראיה כלל וכלל, כיון שגם אם נכניס את עלי התה במים קרים לחלוטין, המים יקבלו את הצבע והטעם של התה. ולשיטתם בכלי שלישי עלי התה רק **מתחממים**, ולא **מתבשלים** (חזו"ע ח"ד עמ' שעח. ושם כתב שמעיקר הדין מותר גם בכלי שני, רק טוב להחמיר להכין בכלי שלישי).

אם המאכל שבתוך הכלי כבר לא חם בחום של יד סולדת בו' - לא שייך יותר בישול.

גוש [-גוש של מאכל יבש, כגון תפוז"א, נתח בשר, אורז וכדו']:

אם הוא חם בחום של יד סולדת בו-

לדעת בני אשכנז: יש בכוחו לבשל גם אם הוא בכלי שלישי, ולכן יהיה אסור לשים אותו על או בתוך מאכלים לא מבושלים (שיח, משנ"ב ס"ק מה).

לדעת בני ספרד: דינו כדבר לח שמבשל רק כאשר הוא נמצא בתוך כלי ראשון, אבל בכלי שני ואילך, כבר אין בכוחו לבשל (חזו"ע ח"ד עמ' שסז).

אם הוא אינו חם בחום של יד סולדת בו- לא שייך יותר בישול.

דוגמאות ותרגילי הבנה

האם מותר להכניס תבלינים לתוך סיר מרק חם? – נשאל את עצמינו האם התבלינים רק יתחממו או גם יתבשלו... ברור שהם גם יתבשלו כיון שלכלי ראשון יש כח לעשות את התהליך המתבקש של בישול.

האם מותר להכניס פלח לימון לתוך כוס התה? – שוב, אני צריך לבדוק, האם התה רק יחמם את הלימון או גם יבשל אותו... והתשובה לכך, שאם התה בכלי שלישי, מותר, כיון שכלי שלישי רק מחמם ולא מבשל, אבל אם הכוס תה בכלי שני, לדעת המשנ"ב אסור כיון שיש לחוש שלימון הוא מקלי הבישול, אולם לדעת הגר"ע יוסף אין צורך לחשוש ומותר.

הוספת מים קרים לתוך מים רותחים (בקבוק מטרנה, כוס תה וכדו'): לאן אני מוסיף את המים... לכלי ראשון אסור – זה בישול.

לכלי שני יהיה מותר כיון שהמים הם אחד משלושת המאכלים שלכו"ע אין קלי הבישול וכלי שני רק יחמם ולא יבשל.